

Kıbrıs Sorununun Güncel Durumu: Çatışma Çözümü Teorileri Bağlamında Dinamikler

Burak Kurtcebe¹

Özet

Kıbrıs sorunu, 1974'ten bu yana adanın fiili olarak iki ayrı siyasi yapıya bölünmüş olmasıyla tarihsel açıdan köklü bir siyasi çatışmadır. Bugün, ada içerisinde uluslararası alanda tam olarak tanınan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin hâkim olduğu güney kesimi ve yalnızca Türkiye tarafından tanınan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) kontrol ettiği kuzey kesimi yer almaktadır. Çalışma temel anlamda Kıbrıs Sorunu ekseninde yaşanan gelişmelerin çeşitli senaryolar ışığında hangi dinamiklerin öne çıkabileceğini incelemektedir. Kıbrıs sorunu ekseninde devam eden iki toplumlu ayrışma, BM'nin çözüm arayışlarındaki tıkanma, Türkiye ve AB arasında enerji kaynakları üzerinden gerilim ve KKTC'nin durumunun süregelen etkileri çözüm arayışlarını belirsiz bir sürece doğru sürüklemektedir. Çalışmanın amacı güncel siyasi, ekonomik ve jeopolitik gelişmeleri eleştirel teori ve çatışma çözümü perspektifinden analiz etmektir.

1. Giriş

Kabul etmek gerekir ki elli yılı aşkın çözüm süreci bağlamında bakıldığı zaman Kıbrıs sorunu, uluslararası ilişkiler literatüründe uzlaşmaz çatışmaların sembolik örneklerinden biri olarak varlığını sürdürmektedir. Bu durumun ışığında 2020'lerde yaşanan jeopolitik ve toplumsal gelişmeler, çözüm arayışlarını yeni ya da daha farklı bir evreye taşımıştır. Bu çalışma, adadaki iki toplumlu ayrışmanın (Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Elenler) derinleşen siyasi-ekonomik uçurumunu, Birleşmiş Milletler (BM) liderliğindeki müzakerelerdeki yapısal tıkanmayı, Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasında Doğu Akdeniz enerji kaynakları üzerinden yükselen gerilimi ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin

1 Yardımcı Doçent Doktor, Kıbrıs Amerikan Üniversitesi, burakkurtcebe1@gmail.com , ORCID: 0000-0003-3204-1344

(KKTC) tanınmamazlık paradoksunu, çatışma çözümü teorileri ekseninde eleştirel bir perspektifle analiz etmeyi hedeflemektedir.

Bu değerlendirmeyi yapmadan önce Kıbrıslı Türkler açısından KKTC'ye ilişkin tutumun tasviri önem taşımaktadır; zira Birleşmiş Milletler, daha önce alınan kararlar neticesinde ada içerisinde kalıcı ve adil bir çözüme ulaşılabileceği kadar, kendi kendini ilan eden bu devleti desteklemeyeceğini belirtmektedir (Tamçelik,2013). Bu kararlar neticesinde uluslararası toplum da genel olarak Kıbrıs Cumhuriyeti'nin meşru hükümet olarak tanınmasını büyük ölçüde desteklemiştir. Bu mevcut durum müzakereleri zorlaştırmakta ve her türlü uzlaşma çabası için zorlu bir zemin hazırlamaktadır. Örneğin, Avrupa Birliği Kıbrıs Cumhuriyeti'ni tanıyarak KKTC'yi diplomatik alanda daha da yalnızlaştırmaktadır (Berkley, 2020) . Hem Türk hem de Elen kesimlerinin birleşik ya da eşit bir temsilinin olmaması durumu daha da kötüleşmektedir (Tamçelik,2013).

Özellikle Crans Montana sürecinden sonra Ersin Tatar'ın Kıbrıslı Türk lider olarak seçilmesi son dönemde “iki devletli çözüm” söyleminin ivme kazanmasına sebep olmuştur. Bunun yanında enerji diplomasisinin çatışma dinamiklerini dönüştürmesi ve genç nesiller arasında kimlik temelli aidiyetin yeniden tanımlanması durumu ve tartışmaları Kıbrıs meselesini geleneksel parametrelerin ötesine taşımaktadır. Bu bağlamda çalışma, eleştirel teori ve çok düzeyli oyun teorisi (two-level games) ışığında, uluslararası aktörlerin çıkar çatışmalarının yerel siyasetle nasıl iç içe geçtiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda, Kıbrıs'ta süregelen belirsizliğin, küresel sistemdeki güç mücadelelerinin bir nasıl işlev gördüğüne dair nitel verilerle desteklenen bir çerçeve sunmayı hedeflemektedir.

Temel sorun olan Kıbrıs Sorununun karmaşıklığını çözümlenmek amacıyla bu çalışmada Kıbrıs Sorununun çatışmasının köklerine ve güncel seyrine ışık tutmak adına üç temel perspektif çalışmada esas alınmaktadır. Güvenlik İkilemi (Security Dilemma) Doğu Akdeniz bölgesinde Türkiye ve Yunanistan hattı arasında yoğun bir şekilde gerçekleşen askeri ve enerji odaklı rekabetin Kıbrıs özelinde nasıl görüldüğünü ve etkilediğini açıklamaktadır. Türkiye'nin temel olarak garantörlük yetkisini KKTC'nin bekasını korumaya yönelik stratejik bir manevra ve meşruiyet zemini olarak sürekli olarak tanımlaması ile Güney Kıbrıs AB-İsrail üçgeni içerisinde gerçekleşen enerji ve askeri ittifaklar ada genelinde zaten var olmakta olan toplumlararası güvensizliği artırırken, askeri gerilimleri de tırmandırmaktadır. 2020 yılında Türkiye'nin bölgede sismik araştırma faaliyetlerine Yunan dışişlerinden gelen sert yanıt ve “casus belli” şeklinde Yunanistan basınında da yer bulan açıklaması gibi beyanlar bu paradoksların dışavurumlarından biridir.

Analizin sonraki boyutunu anlamlandırmak adına ise İki Seviyeli Oyun Teorisi (Two-Level Games) teorisi kullanılmıştır. Bu teori temel olarak Kıbrıs'taki müzakere süreçlerinin iç ve dış siyasetini ve bu siyasetlerin birbirleriyle çatışan talepleriyle nasıl şekillendiğini anlatmaktadır. 2020 yılında yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde seçilen Ersin Tatar'ın "iki devletli çözüm çıkışı" KKTC'nin askeri ve ekonomik anlamda Türkiye'ye olan bağımlılığıyla da tanımladığı bir siyasal hesabın yansıması olarak değerlendirilmiştir. Benzer bir durum da Güney Kıbrıs'ta Nikos Hristodulis'in Kıbrıs Cumhuriyeti'nin AB üyeliğini bir baskı unsuru olarak kullanıp, kendi yerel seçmeni içerisindeki "Helen kimliğini" diri tutma stratejisinin bir parçasıdır. Bu tablodan çıkarılabilecek sonuç yerel siyasetin dış politikayı belirleme, kilitleme hatta durdurma etkisini açıkça göstermektedir.

2026 yılından Kıbrıs meselesinin değerlendirilmesi noktasına gelindiğinde ise, geçmişte denenmiş ancak herhangi bir yere varılamayan yalnızca liderler bazlı tavanda bir müzakere durumunun tüketildiği ve yeni stratejik yönelimlerin ya da yeni önerilerin arayışının devam ettiği görülmektedir. KKTC içerisinde Tufan Erhürman ve partisi CTP'nin kayda değer bir seçim başarısı ile öne çıkması Ankara'nın son yıllarda sıklıkla dillendirdiği iki devletli çözüm modelini henüz esnetmemiş ve KKTC'nin uluslararası meşruiyetini artırabilmek için diplomatik hamleler yapmaya devam etmektedir. Bu durum cumhurbaşkanı seçilen Erhürman'ın zaman zaman diğer partiler tarafından federasyon konusundaki muğlak ifadelerinde görülmektedir (Ersoy,2026). Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı'nın (2024) ortak güvenlik ve etik değerler zemininde daha bütüncül bir yaklaşımla önerdiği çözüm modeli eleştirel kuramlara da bir örnek oluştururken, Neo-realist ya da neo-liberal perspektiften ise meseleyi karşılıklı ekonomik bağımlılıklar ve bölgesel güç dengeleri üzerinden rasyonalize etmektedir. Güney Kıbrıs ve bölgede ittifak kurma çabalarının da hidrokarbon ve deniz yetki alanı meseleleri üzerinden başlayan tartışmaları yerellikten daha da global bir ölçeğe çekip bölgesel çatışma korkularını da sürekli diri tutmaktadır.

Yaklaşık elli yıldır yaşanan ve artık kronikleşen başarısız çözüm önerileri ya da teşebbüsleri, Kıbrıs Sorunu içerisindeki bütün tarafların daha keskin ve alternatif yaklaşımları da sunabilen bir pozisyona itmiştir. Adada özellikle Türkiye ve KKTC tarafının "egemen eşitlik" vurgulu iki devletli bir çözüm yönünde gerçekleşen son yıllardaki ısrarı stratejik anlamda bakıldığı zaman bir süreklilik göstermektedir. Ankara yönetimi temel olarak Türk Devletleri Teşkilatı ve İslam Dünyası eksenli mevcut kanallarını mobilize ederek bu konuda bir destek bulmaya çalışmaktadır. Burada amaç KKTC'nin uzun yıllardır birçok alanda süren uluslararası izolasyonunu kırmak ve meşru bir alan yaratma çabasıdır. Bunun yanında Kıbrıs Cumhuriyeti ve AB cephesi de bu

yöndeki adımlara direnç gösterirken, Doğu Akdeniz'deki enerji politikaları ve deniz yetki alanları konularındaki gerilimleri de yapısal bir krize dönüştürmeye devam etmektedir.

Neo-realizmde temel amaç, güç dengelerini gözeterik şekillenen uyumsuzluklara teknik ve rasyonalist çözümler getirmektir. Neo-liberal perspektif ise karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin derinleştirilmesi ve devletlerarası ekonomik entegrasyon için katkı sunacağına inanmaktadır. Eleştirel kuramda ise daha bütüncül bir yaklaşım sergilenerek etik, adalet ve özgürlük temelinde toplumsal yapıyı da hesaba katarak çözümler üretmektedir. Bu noktada değerlendirme yapılırken güvenlik olgusunun yanı sıra toplumsal ve kültürel koşulların da pekişmesi edilmesi gerekmektedir (Hürsoy, 2013).

Kıbrıs sorununun akıbeti, yerel dinamiklerin de ötesinde bölgesel ve küresel büyük devletlerin stratejileriyle doğrudan ilgilidir. 2026 yılı itibarıyla ABD, Çin ve NATO gibi aktörlerin izlediği temel politikalar ve Kıbrıs sorununun nihai durumu, yerel dinamiklerin ötesinde hem bölgesel hem de küresel güçlerin bölgeye bakışlarıyla ilintili bir süreçtir. Bu durum bu aktörlerin varlığıyla birlikte Türkiye'nin izlediği dış politikanın rotası, meselenin nereye evrileceği üzerinde tayin edici bir rol oynamaktadır. Buna ek olarak çok taraflı diplomasi kanallarının yerini daha ikili angajmanlara bırakması ve ulusal reflekslerin 2026 yılının ilk çeyreğinde gözle görülür bir şekilde artması adanın etrafını çevreleyen jeopolitik denklemleri karmaşıklaştıran bir duruma getirmiştir. (Kıbrıs Postası, 2025).

Ekonomik açıdan bakıldığında düzlemde ise enflasyon ve işsizlik adanın temel problemi olurken ve bunlar kronikleşirken, turizm ve yükseköğretim sektörleri ada içerisinde lokomotif sektörlerle dönüşmesine rağmen sürdürülebilir bir istikrarın tesisi için henüz erken bir dönem olduğu iddia edilebilmektedir. Bu anlamda yaşanan iktisadi darboğaz, çözüm arayışlarında siyasi süreçleri etkilemesi ve rasyonalitesini baskılayan kritik bir eşik ve ya değişken olarak öne çıkmaktadır.

2026 yılı itibarıyla Kıbrıs sorunu için önerilen konvansiyonel çözüm modellerinin miladını doldurduğu bir noktada, jeo-politik değerler, bölgesel güç rekabeti, ve bahsedilen ekonomik kriz dinamiklerinin çok boyutlu bir çıkmazı da temsil ettiği görülmektedir. Kuramsal açıdan, çatışma çözümü teorileri çerçevesinden bakıldığında bu dinamiklerin neler olduğunun açıklanması ve deşifre edilmesi daha sürdürülebilir bir stratejinin perspektifinin gelişmesi adına önem arz etmektedir (Hürsoy, 2013).

Post-kolonyal yaklaşım adadaki bölünmüşlüğü Britanya sömürge mirasının bir ürünü olarak sorunsallaştırmaktadır. 1974 sonrası birtakım başka

tanımlamalar yapılmaya çalışıldıysa da bu o kadar güçlü bir fikir olmamıştır. 1960 yılında kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurumsal kırılğanlığı ve etnik bölünmüşlüğü daha da somutlaştıran anayasası, Britanya'nın Ağrotur ve Dikelya'daki egemen üslerini koruma refleksiyle doğrudan bağlantılıdır. Sömürge yönerimi dönemi altında ortaya çıkan etnik ayrıştırma politikaları ve cemaat temelli temsiliyet modelleri, bugün görülen toplumsal polarizasyonun ontolojik temeline ışık tutmaktadır. Britanya da da bu üsleri Soğuk savaş jeo-politiğinin bir parçası olarak konumlandırmıştır. Kıbrıs küresel güç rekabetinin bir nesnesi haline gelmiş, çözümsüzlük de böylece olağan bir durum olarak yerleşmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti ve Yunanistan özelindeki güvenlik ikilemi (Security Dilemma), Kıbrıs sorunu ekseninde tarihsel travmalar, ulusal kaygılar ve birtakım stratejik zorunluk ve çatışmalar eksenli karmaşık bir sentezi karşımıza çıkarmaktadır. Daha teknik bir tanım yapmak gerekirse, bir devletin savunma amaçlı bazı hamlelerinin diğer bir aktör üzerinde varoluşsal bir tehdit algısı yaratmasıyla belirlenen bir süreç sonucunda karşılıklı militarizasyonu besleyen bir kısır döngüye girmesidir Kalıber (2005), Türkiye'nin Kıbrıs adası üzerindeki askeri stratejilerinin 1974 sonrası gelişen jeo-politik riskler ve Kıbrıslı Türklerin güvenliğine sağlama amacıyla bir savunmacı doktrin üzerine inşa edilmiş olduğunu iddia etmektedir. Bu güvenlik politikaları Kıbrıs adasını Türkiye'nin geniş ölçekli ulusal anlatısı içerisine de yerleştirmiş ve Kıbrıs adası üzerinde kendi askeri mevcudiyetini siyasal bir koruyuculuk retoriği üzerinden meşrulaştırmasını sağlamıştır.

Bununla birlikte, Ankara kaynaklı tehdit algılarının baskın geldiği Yunan askeri harcamaları, tarihsel düşmanlığın kalıntısı olan ve savunma yeteneklerini en üst düzeye çıkarmayı amaçlayan bir ulusal güvenlik öğretisine yöneliktir. Literatürde yer alan deneysel veriler, Atina'nın Kıbrıs'taki Türk askeri varlığını dengeleme ve milli varlığının sürdürülebilirliğini garanti altına alma amacıyla stratejik bir mukabele olarak üst düzey bir silahlanma politikası izlediğini göstermektedir (Waszkiewicz, 2016). Bahsi geçen güvenlik endişelerinin etkileşimli yapısı, tarafların askeri modernleşme süreçlerini doğrudan varoluşsal bir tehdit olarak algıladığı ve kökleşmiş bir silahlanma rekabetine dönüşen yapısal bir döngü yaratmaktadır (Kıratlı, 2012).

Kıbrıs meselesinin tarihsel birikimi, bu ikilemi daha karmaşık bir yapıya sokmaktadır. Adanın bölünmesiyle Türkiye ve Yunanistan'ın militarizasyon eğilimleri, güvenlik gerekçelerinin nasıl bir karşılıklı kuşku silsilesine sıkışabileceğini gözler önüne sermektedir. Geçmişteki askeri taahhütler ve sürüncemede kalan toprak anlaşmazlıkları, her iki tarafın konumlarını güçlendirdiği güncel politikaların belirleyici sınırlarını oluşturmaktadır. Diğer

tarafından, NATO'nun Kıbrıs meselesinde her iki tarafla bütüncül bir diyaloga girme noktasındaki kurumsal ataleti, Doğu Akdeniz'deki hassas güç dengesinin sürdürülmesine sebep olmuştur (Hussain, 2021). Güncel jeopolitik çerçeveden bakıldığı zaman, güvenlik ikilemi yalnızca iki taraf arasındaki bilateral bir mesele olmanın ötesine geçmiş; Avrupa Birliği ve diğer bölgesel tarafların da yer aldığı daha geniş bir coğrafya işleyişine dönüşmüştür. AB'nin ortak güvenlik ve iş birliği temelli normatif güç projeksiyonuna rağmen, Türkiye ve Yunanistan'ın kökleşmiş milliyetçi varsayımları, rasyonel bir uyum politikasının ikamesini engelleyen gerilimli bir atmosfer oluşturmaktadır (Tziarras, 2021).

Bu tablo, bir tarafın güvenlik ediniminin öteki tarafından beka sorunu olarak görüldüğü “sıfır toplamı” (zero-sum) bir güvenlik yaklaşımını güçlendirmekte ve ikili ilişkilerin yapısındaki güvenlik ikilemini perçinlemektedir. Güncel çalışmalar, tarafların tehdit algılarına karşılık özümstedikleri savunma doktrinlerini gözle görülür bir şekilde vurgulamaktadır. Türkiye özelinde, Doğu Akdeniz'deki daha öngörülmesi ve kararlı dış politika kimliği, Yunanistan, Kıbrıs ve diğer bölgesel taraflar arasında şekillenen ittifak kurma çabaları karşısında Ankara'nın stratejik kilit aktör rolünün yeniden belirlenmesi ve bölgesel dinamiği dengede tutma inisiyatifi olarak yorumlanmalıdır (Ali, 2020; Dursun-Özkanca, 2023).

Yunanistan'ın Avrupa Birliği ile olan eksen uyumlamaları ve geliştirdiği stratejik askeri ittifaklar, güvenliği kolektif ortaklıklar aracılığıyla garanti altına alma iradesini ortaya koyarken, hassas güvenlik denkleminde Atina'nın takındığı pragmatik tavra işaret etmektedir (Kıratlı, 2012). Netice itibarıyla, Türkiye ve Yunanistan arasında Kıbrıs ekseninde yeniden canlanan güvenlik ikilemi, milli güvenlik endişelerinin etkin ve büyük ölçüde döngüsel yapısını yansıtmaktadır. Her iki devletin askeri öğretisi ve karşı tarafın stratejik yanıtı, kronikleşmiş tarihsel uyuşmazlıklara dayanan ve güncel jeopolitik zorluklarla çıkmazı derinleştiren bir çatışma dinamiğini güçlendirmektedir. Tarafların güvenlik kaygılarını azaltmak için doğrudan diyalog gereklidir. Sürtüşmelerin kalıcı biçimde dönüşmesi ancak bu yolla mümkündür.

Robert Putnam tarafından literatüre geçen “iki seviyeli oyunlar” (two-level games) kuramı, Türkiye ve Yunanistan'ın Kıbrıs üzerindeki jeopolitik rekabet ekseninde, iç siyasal değişkenler ile uluslararası ilişkilere ilişkin dinamik etkileşimi ortaya koymaktadır. Bu teorik perspektif, Kuzey ve Güney Kıbrıs'taki iç siyasal dayatmaların, her iki tarafın dış politika yönelimlerini ve uzlaşma yaklaşımlarını nasıl tayin ettiğini kavrama noktasında kilit bir yaklaşım sergilemektedir. İç dinamikler ekseninde, her iki tarafın siyasi liderlikleri, Kıbrıs sorununda katı bir tutum takınmayı empoze eden milliyetçi duygular ve tarihsel travmalarla çevrelenmiştir. Türkiye'nin 1974 askeri müdahalesinin

ardından kurulan KKTC’de siyasi seçkinler, uluslararası meşruiyet arayışı ile Türkiye ile tesis edilen stratejik angajmanların sürdürülebilirliği ekseninde hassas bir denge kurmak zorundadır. Ankara’nın KKTC’nin kendi siyasi karar alma evreleri üzerindeki gücü, mahalli gündemin çoğunlukla Türk dış politika perspektifiyle eş zamanlı olarak bütünleştiği bir işleyişin altını çizmektedir (Kaliber, 2005).

KKTC’nin iktisadi ve askeri varlığının sürdürülebilmesi için Türkiye’ye olan sistemik bağımlılığı, uluslararası uzlaşma zeminindeki diplomatik hamle kabiliyetini sınırlandırmakta ve uzlaşma zeminini kısıtlayan daha katı bir siyasal tavrın yeniden baş göstermesine olanak tanımaktadır (Dursun-Özkanca, 2023). Benzer bir iç siyasi tazyik döngüsü Güney Kıbrıs için de aynı şekildedir. Kıbrıs Helen siyasi söylemleri, tarihi bozgun ve taksim travmalarını sürekli olarak yeniden var ederek; toprak iadesini ve Türkiye’den yorumlanan “revizyonist” saldırılara karşı dirence odaklanan milliyetçi bir bakış açısını perçinlemektedir. Siyasal fraksiyonlar bu toplumsal duyguyu kullanarak, güvenlik ve teritoryal bütünlüğü konusunda kesin güvenceler barındırmayan tüm çözüm yollarına karşıt bir siyasal atmosfer oluşturmaktadır (Şirin, 2012). Bu süreç, toplumsal algıyla şekil alan iç politika hamlelerinin uluslararası zeminde esneklikten uzak durumlara büründüğü döngüsel bir ilişki kurmaktadır.

Bunun yanı sıra, iç ve dış faktörlerin bu dengesiz bağımlılıkları, ikili ilişkileri yapısal olarak zorlaştırmaktadır. Gerçekten de her iki aktörün askeri güçlendirmeleri, çoğunlukla iç güvenlik söylemiyle geçerli kılınan karşılıklı tehditlere istinaden bir tepki olarak şekillenmektedir (Kollias ve Paleologou, 2003; Andreou ve diğerleri, 2002). Bu militarist yaklaşımlar, tarafların askeri hamleleri varoluşsal bir tehdit göstergesi olarak tanımlamasıyla “iki seviyeli oyunu” tam bir çözümsüzlüğe sürüklemekte ve barış senaryolarını sarsmaktadır (Kranioiti ve diğerleri, 2018). Avrupa Birliği’nin de sürece dahil olması ise bu çok boyutlu zemine yeni bir boyut katmaktadır. AB, her ne kadar iletişim için kurumsal bir zemin vaat etse de bununla birlikte aktörlerin müzakere stratejilerini biçimlendiren iç siyasal sonuçları da doğurmaktadır. Bu kapsamda Kıbrıs Rum liderliği, AB üyeliğini uluslararası alanda stratejik bir manivela olarak görmekte ve Türk savlarına karşı kendi diplomatik pozisyonlarını konsolide etmektedir (Ulug-Eryılmaz, 2014).

Buna karşılık, Türkiye dış politikasını AB çerçeveleriyle uyumlu hale getirmeye çalışmış, Kıbrıs sorununa kendi çıkarlarını gözetken bir çözüm savunmuş, ancak KKTC’yi çevreleyen devam eden insan hakları endişeleri nedeniyle AB kurumlarının direnişiyle karşılaşmıştır (Erickson, 2004) . Sonuç olarak, iki seviyeli oyun yaklaşımı, hem KKTC’deki hem de Kıbrıs Cumhuriyeti’ndeki iç düşüncelerin dış politika kararlarını nasıl karmaşık bir

şekilde şekillendirdiğini açıklamaktadır. Milliyetçi duyguların, askeri stratejilerin ve AB gibi dış etkilerin etkileşimi, hem bölgesel hem de uluslararası boyutların çatışma dinamiklerini önemli ölçüde etkileyen bir ortam yaratmaktadır. Çözüm çabaları, çoğu zaman işbirlikçi yaklaşımlar yerine milliyetçi söylemleri ön planda tutan iç siyasi dinamikler tarafından engellenmekte ve bölgedeki barış süreçlerini karmaşıklaştıran bir döngünün devam etmesine neden olmaktadır.

Yunanistan'ın Avrupa Birliği (AB) ile kurduğu bütünleşme ve stratejik askeri ittifakları, güvenliği ortaklaşa bir yapı aracılığıyla tasarlama amacını gösterirken; istikrarsız düzlemde Atina'nın faydacı hamle sahasını da artırmaktadır (Kıratlı, 2012). Buna karşılık Ankara, dış politika vizyonunu AB kuramsal yapısıyla entegre etmeye uğraşsa da KKTC temelli insan hakları tartışmaları ve Brüksel'in yapısal direnci sebebiyle bu aşamada somut duraksamalarla karşı karşıya kalmaktadır (Erickson, 2004). Robert Putnam'ın kuramsallaştırdığı “iki seviyeli oyunlar”, her iki aktörün dış politika kararlarının esasında iç siyasi dinamiklerin bir test sahası olduğunu açıkça ortaya koyar. Milliyetçi duyguların, askeri öğretilerin ve AB gibi dış dinamiklerin ortak paydası, bölgesel çözüm arayışlarını rasyonel bir ortaklığın ötesinde, iç politikadaki meşruiyet endişelerine bir kısır döngüye hapsedmektedir.

Post-kolonyal perspektif, Kıbrıs'taki yerleşik düzeni Britanya'nın sömürgeci tahayyülün ve Türkiye'nin tarihsel etkinliğinin bir çıktısı olarak mercek altına alır. Özellikle Ağrotur ve Dikelya üsleri, yalnızca askeri garnizonlar değil de, bunun yanı sıra adanın egemenlik bütünlüğünü zedeleyen emperyalist birer kalıntı niteliğindedir. 1960'ta kurulan yönetim yapısının topluluklar arası kırılma noktalarını harekete geçiren yapısı, modern zamanlara taşınan bir “yönetişim sapması” yaratmıştır (Lacy & Houtum ve Casaglia, 2018). Bu sömürgeci mirasın yapısal yansımaları, KKTC bünyesindeki Kıbrıslı Türklerin bir taraftan Ankara ile olan dengesiz ilişkisini idare etmemeye çalışırken diğer taraftan özgün bir siyasi kimlik oluşumu için sürdürdükleri çabayı da sınırlandırmaktadır (Çiçek, 2021; Ramadhan, 2020). Bu kapsamda, Ankara ile tesis edilen siyasi taahhüt, yerel kimliğin özgün beklentileriyle ara ara çatışmacı bir zemine kayabilen tarihsel bir silsilenin devamıdır (Volkan ve Hadjimarkou, 2022).

Kuzey Kıbrıs siyasi seçkinlerinin “Türkleştirme” yöntemi, yalnızca demografik dönüşüme verilen zayıf bir refleksin ötesinde; tarihsel söylemlerle iç içe geçmiş aktif bir kimlik savıdır. Bu kimlik oluşumu ve demografik dönüşüm krizleri, sömürgeci dönemin kurumsal doktrinlerinden ost-kolonyal dönemdeki devlet nüfuzuna sirayet eden geniş bir düzlemde gözlemlenebilir (Ramadhan, 2020). Sahadaki bu dinamik temas, yerel değişkenler ile dışsal kimlik bileşenlerin ne denli bir müzakere sürecinde olduğunu somut çıktılarla

gözler önüne sermektedir. Bu bağlamda, öğretim programları ve toplumsal söylemlerdeki Kıbrıslı Türk imgelemeleri, bağımsız bir kültürel zeminin ötesinde çoğunlukla Ankara'nın stratejik ufkuyla uyumlanan bir kimlik inşasını dışı vurmaktadır (Perikleous vd., 2021).

Diğer taraftan, sömürgeci dönemin “Avrupa merkezci” reaksiyonları ve bunun modern yönetim düzlemindeki yansımaları yadsınamaz. Britanya'nın eğitim ve yönetsel uygulamaları, adadaki tarihsel anlatımda ve aktarımında zihinsel bir kopuş meydana getirerek, kolektif hafızayı ve milli kimliği mevcut uzlaşılı zeminini bile çıkmaza sürükleyerek ayrıştırmıştır (Perikleous vd., 2021). Bu İngiliz söylemi, her iki toplumda da kronikleşen bir karşılıklı itimatsızlığı devretmiş ve ada siyasetini bu etki altında kalmaya mecbur bırakmıştır (Dietzel ve Makrides, 2009; Stefanidis vd., 2021).

Özet olarak; post-kolonyal söylem, İngiltere ve Türkiye'nin adadaki etki alanlarının Kıbrıs'ın mevcut sosyo-politik dayanağını nasıl inşa ettiğini ortaya koymaktadır. Sömürgeciliğin bu kalıcı etkileri, her iki toplumun yönetim biçimlerine ve kimlik bileşenlerine iyice sirayet etmiştir. Özellikle Britanya'nın askeri üsleri, adanın “yarı bağımlılığının” en canlı ve zihne kazınan anıları olarak süregelmektedir. Kıbrıs, bu çok boyutlu kimlik çıkmazında çıkış yolu ararken, tarihsel kırılma noktaları ve beklentileri içine alan daha kapsayıcı bir söylem geliştirmek, her iki toplumun da aidiyet isteklerine yanıt vermek adına kritik bir öneme sahiptir.

2. Güncel Dinamikler ve Bağlam

Kıbrıs sorununun akıbeti, yalnızca adanın kendi iç etkenleriyle değil, bununla birlikte bölgesel ve küresel güçlerin stratejik adımlarıyla da doğrudan ilişkilidir. 2026 yılından itibaren ABD, Çin ve NATO gibi büyük güçlerin yürüttüğü stratejiler ile Türkiye'nin dış politika yönelimi, sorunun seyri üstünde tayin edici bir rol oynamayı sürdürecektir. Çok boyutlu diplomatik temas noktalarının yerini ikili taahhütlere devretmesi ve milli hassasiyetlerin küresel boyutta ivme kazanması, adayı kuşatan jeopolitik dengeleri gün geçtikçe daha paradoksal bir boyuta taşımaktadır (Kıbrıs Postası, 2025). Doğu Akdeniz üzerindeki enerji rekabeti yalnızca bir kaynak kavgasından ibaret değildir. Ulusal stratejiler, bölgesel koalisyonlar ve nüfuz politikaları da bu rekaberin içerisine girmiş durumdadır. Bu geniş kapsamlı polemğin temelinde ise Türkiye'nin deniz yetki sınırları dâhilindeki hak iddialarını kavramsal bir çerçeveye oturtan “Mavi Vatan” perspektifi ile Avrupa Birliği'nin (AB) meşruiyet zeminine oturtan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Münhasır Ekonomik Bölge (MEB) söylemlerinin çatışması bulunmaktadır. Ankara'nın “Mavi Vatan” öğretisi; iktisadi, askeri ve jeostratejik boyutları içeren, kapsamlı bir deniz

stratejisi anlayışını özetlemektedir. Bu öğreti, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki askeri mevcudiyetini ve uluslararası sözleşmelerini yasallaştıran, hidrokarbon cevherleri bakımından kilit rol oynadığı varsayımı üzerine inşa edilen geniş bir deniz havzasına dair egemenlik haklarını kararlılıkla teyit etmektedir (Arıkan vd. ve Bahçe, 2023).

Türkiye bu taleplerini iki gerekeçleyle meşrulaştırmaktadır. Bunlardan ilki tarihsel haklarken ikincisi ise uluslararası deniz hukukundaki hakkaniyet ilkesidir. Bu kapsamda, Türkiye'nin 2019 yılında Libya ile akdettiği deniz yetki alanları delimitasyon anlaşması; Yunanistan ve Güney Kıbrıs yönetimi ile sürdürülen kıta sahanlığı uyuşmazlıkları stratejik tahakküm sağlama ve bölgesel nüfuz alanını pekiştirme gayesi taşıyan, mevcut dengeleri sarsan bir stratejik inisiyatifdir (Bahçe, 2023).

Buna karşılık Kıbrıs Cumhuriyeti, AB'nin kurumsal çatısı altında, özellikle ada sularında devasa doğal gaz rezervlerinin keşfine bağlı olarak kendi Münhasır Ekonomik Bölgesi Sınır hattını güçlendirme hususunda oldukça öngörülü/etkin bir tavır takınmıştır. Hem bir ekonomik kalkınma kaldırıcı hem de Avrupa'nın enerji tedarik güvenliğini zenginleştirmenin bir yolu olarak planlanan bu hamleler, söz konusu faaliyetleri kendi deniz yetki alanlarına ve egemenlik haklarına doğrudan bir ihlal olarak nitelendiren Türkiye ile olan gerginliği körüklemiştir. Ankara'nın bu sürece yanıt niteliğinde oluşturduğu; bölgedeki saha kontrollerini sıkılaştırmayı ve ithilafli sahalarda hidrokarbon arama gemileriyle mevcudiyet tesis etmeyi kapsayan şiddetli tepkisi, hidrokarbon rekabet zeminindeki tehditlerin ne derece kayda değer olduğunu ortaya koymaktadır. Söz konusu tablo, her iki paydaşın da savunma mahiyetindeki girişimlerinin muhatabı tarafından varlığına yönelik asli bir tehdit olarak tanımladığı ve gerilimi tırmandıran o klasik "güvenlik ikilemi" döngüsünü net bir şekilde gözler önüne sermektedir (Bahçe, 2023).

Avrupa Birliği'nin (AB) bu jeopolitik rekabet düzlemindeki yeri, krizin yönünü tayin eden en temel parametrelerden biridir. Avrupa Birliği, üye ülkelerinin egemenlik haklarını koruma içgüdüleriyle adım atarak, özellikle yaptırım tehditleri ve ağır diplomatik baskı enstrümanları kanalıyla Türkiye'nin bölgedeki adımları önünde somut bir engel oluşturmuştur. Geçmişteki yaptırım temelli gerilimler, AB'nin üye ülkelerin enerji arama çalışmalarını ve bölgedeki stratejik dengeli koruma hususundaki kurumsal bağlılığını net bir şekilde ibraz etmiştir (Güner, 2020). Bu tarz cezalandırıcı tedbirler, Ankara nezdinde kendi milli hâkimiyetine ve tarihsel jeopolitik perspektifine yönelik açık bir karşı koyuş olarak algılandığı için, sahadaki gerginliği dizginlemek yerine daha da körükleme potansiyeli barındırmaktadır (Yaycı, 2022).

Güncel durum, dış baskıların çelişkili bir biçimde Türkiye'nin Kıbrıs ve bölgesel güvenlik görüşmelerindeki tutumunu daha da sertleştirdiği, istemsizce “savunmacı bir realizm” eksenine sürüklediği çok katmanlı bir tabloyu açığa çıkarmaktadır (Yığıtarıslan vd., 2018). Öte yandan, Doğu Akdeniz'deki enerji rezervlerine dair tezlerin yapısı gereği çatışmacı olması, bölgesel güvenlik ve bütüncül ortaklık kurguları düzleminde telafisi güç tahribatlara yol açmaktadır. Mısır, Yunanistan ve İsrail gibi tarafların bölgenin enerji kapasitesine ilişkin kapsamlı sermaye girişleri ve kendi aralarında kurdukları bölgesel koalisyon yapıları, anlaşmazlığın uzlaşma alanını giderek kısıtlamaktadır. Türkiye'nin bu enerji merkezli güç rekabetinden ve bölgesel ittifaklardan dışlanmışlık algısı, yalnızca Kıbrıs bağlamında değil, Doğu Akdeniz'in genel jeopolitik dengesi bakımından da derin bir istikrarsızlık potansiyeli barındırmaktadır (Balıcı, 2023).

Netice itibarıyla, Türkiye'nin “Mavi Vatan” öğretisi ile Kıbrıs'ın AB destekli MEB ilanları arasında kalan bu hidrokarbon temelli güç mücadelesi; kökleri tarihsel uyuşmazlıklara dayanan, ekonomik kazanım güdülerine iç içe geçmiş ve harici müdahalelerin etkisiyle giderek karmaşıklaşmış bir kriz projeksiyonu oluşturmaktadır. Süregelen bu güç mücadelesi, hem yerel dinamikleri hem de küresel dengeleri eş güdümlü olarak göz önünde bulunduran, azami hassasiyet ve rasyonel bir dış politika kurgusuna duyulan gereksinimi her zamankinden daha zaruri hale getirmektedir.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ve Kıbrıs Cumhuriyeti bağlamındaki iç siyasal dengeler ile toplumsal algı çerçeveleri, liderlik seçimlerinin sadece toplumsal duyarlılıkları değil, eş zamanlı olarak uluslararası ilişkiler modelini de nasıl temelinden sarsabileceğini açıkça ortaya koymaktadır. Ersin Tatar'ın Kuzey Kıbrıs'ta kutsallaştırdığı “iki devletli çözüm” öngörüsü ile Nikos Christodoulides'in güneydeki stratejik tutumu, iç politikanın büyük stratejik sınırları hangi yöntemlerle yönlendirildiğine ilişkin belirleyici göstergeler sunmaktadır. Tatar'ın 2020 yılında iktidara gelmesi hem KKTC'nin siyasal yapısında büyük bir kırılmaya, hem de adanın yeniden birleşmesine ilişkin yıllardır hâkim olan federal çözüm çabalarının göz ardı edilmesine neden olmuştur. Bu yeni süreçte netlik kazanan “iki devlet” politikası; egemenlik, bağımsızlık ve eşit uluslararası statü odaklı söylem, pek çok Kıbrıslı Türk açısından geçerliliğini yitirdiği düşünülen federal modelden kesin bir uzaklaşmayı ifade etmektedir (Uysal, 2024).

Söz konusu bu köklü paradigma değişimi, geçmişteki birleşme çabalarının somut bir sonuç vermemesinden doğan kökleşmiş tarihsel travmalara verilen bütüncül bir yanıt niteliğindedir. Sonuç itibarıyla, iki devletli modele ilişkin hız kazanan toplumsal meşruiyet; kısmi Türk askeri varlığını ve ekonomik

yardımlarının oluşturduğu mevcut saha gerçekliğiyle bütünleşen, Kıbrıslı Türklerin siyasi kimlik oluşumunda yaşadığı köklü değişimi gözler önüne sermektedir (Şahin ve Karayianni, 2020; Mesaritou, 2024). Türkiye'nin sunduğu şümulü askeri ve iktisadi garantörlük, KKTC'nin siyasal söylemini tayin etmede belirleyici bir faktör olarak tezahür etmektedir. Ankara'nın bu müdahaleci tutumu, KKTC için bir taraftan kritik bir denge unsuru olarak kurgulanırken, diğer taraftan da adanın kuzeyindeki bağımlılık kalıplarını kalıcılaştıran kompleks bir bağımlılık ilişkisi doğurmaktadır (Korkmaz ve Tutsak, 2023).

KKTC, Türkiye Cumhuriyeti'ne olan bağımlılığını sürdürürken, kendi siyasi kararlarını ne ölçüde bağımsız olabileceği sorusu giderek daha fazla tartışılır hale gelmektedir. Tatar yönetiminin dış politika ve güvenlik stratejilerini Ankara'nın bölgesel menfaatleriyle eş güdümlenmesi, Kıbrıslı Türk yönetsel kurgusunun ve münhasır benliğinin stratejik devamlılığı üzerine yeni tartışma zeminlerini beraberinde getirmiştir (Varela, 2017).

Diğer taraftan, Güney Kıbrıs'taki Nikos Christodoulides yönetimi, özellikle Doğu Akdeniz'deki enerji arama çalışmalarının harekete geçirildiği yüksek gerilim ikliminde, Kıbrıs sorununu bir iç anlaşmazlığın ötesinde çoğunlukla bir "Türkiye sorunu" olarak etiketleme yolunu seçmiştir (Philippou, 2012). Christodoulides, Türkiye'ye bir dış tehdit olarak konumlandırarak hem iç kamuoyunu bir arada tutmayı hem de meseleyi ikili bir anlaşmazlıktan uluslararası bir güvenlik sorununa dönüştürmeyi hedeflemektedir.

Nikos Christodoulides, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon arama çalışmaları hususundaki ön alıcı ve kararlı duruşuna yoğunlaşarak, dışsal tehdit algısı aracılığıyla iç siyasal meşruiyeti pekiştirmeyi amaçlamaktadır. Bu stratejik adımla Kıbrıs sorununu bölgesel etnik çatışma kısıtlılığından kurtarmak, Türkiye'nin bölgesel jeopolitik hırslarını barındıran çok daha geniş kapsamlı bir uluslararası güvenlik sorununa dönüştürmeyi hedeflemektedir (Miller, 2017). Söz konusu strateji, "dış saldırganlık" olarak anlamlandırılan ögelere karşı toplumsal bir birlik söylemi kurgulamak amacıyla, kamuoyundaki hassasiyetleri ve Türk savunuculuğuna dair depreşen kaygıları pragmatik bir şekilde enstrümantalize etmektedir.

KKTC ve Güney Kıbrıs'ın siyasi tutumları arasındaki bu dinamik, her iki toplumun iç siyasal görüşlerinin stratejilerini ve uluslararası diplomasideki neticelerini nasıl yönlendirdiğini gözler önüne sermektedir. Kıbrıs meselesinin küresel eksende nasıl bir bağlama yerleştirileceği, yerel liderlerin konumlarını hangi söylem üzerinden önerdikleri ölçüde değişim göstermektedir; bu durum ya Tatar'ın politikalarında vurgulanan "bağımsızlık ve özgün kimlik

savunuculuğu” ya da Christodoulides’in tutumunda görülen “dış müdahaleye karşı direnç” olarak belirlemektedir (Diez & Pace, 2011).

Bunun yanı sıra, bu iç siyasi değişkenler Avrupa Birliği’nin (AB) bölgedeki işleviyle beraber çok daha karmaşık bir hale dönüşmektedir. AB’nin kurumsal yapısı çoğunlukla Türkiye’nin bölgesel gücüne yönelik stratejik bir denge görevi üstlense de, bu görevin sahadaki etkisi, üye devletlerin Kıbrıs’a yönelik politikalarındaki uyum ve bütünlüğüyle doğrudan ilintilidir (Strüver, 2018). AB’nin enerji kaynakları ve jeopolitik sürdürülebilirliğe ilişkin bakış açısı, hem Elen hem de Türk Kıbrıslıların kendi gelecek öngörülerine ve aidiyet duygularına yön vermekte, sonucunda yerel siyasal manevraları tayin eden temel bir değişken haline gelmektedir (Kyris, 2018).

Kısaca, Ersin Tatar ve Nikos Christodoulides tarafından yürütülen siyasal stratejiler, Kıbrıs nezdinde iç siyaset ile dış ilişkiler arasındaki o belirleyici ve zaruri ortak paydayı yansıtmaktaydı. Birbirinden bütünüyle aykırı bu perspektifler, toplumsal algıları hem aynalamakta hem de yeniden şekillendirmektedir; bu da tarihsel ve jeopolitik mirasın yüküyle yıpranan bölünmüş bir adadaki krizin ne denli derin ve çok boyutlu olduğunu yeniden doğrulamaktadır.

Birleşmiş Milletler’in (BM) Kıbrıs sorunundaki tarihsel işlevi; özellikle İsrail-Filistin eksenindeki bölgesel çalkantılar ve 2024 yılında özel danışman María Ángela Holguín’in yürüttüğü müzakere sürecinde yaşanan yapısal engeller kapsamında, inişli çıkışlı bir etkinlik tablosu ortaya koymaktadır. Güncel durum, adadaki çözüm arayışlarını sekteye uğratan yasal ve kurumsal tıkanıklığı en yalın haliyle açığa çıkarmaktadır. BM’nin arabuluculuk yeteneğinin azalması, küresel güç dengelerindeki değişimler, bölgesel aktörlerin daha iddialı dış politika yaklaşımlarını özümsemesi ve BM kapsamındaki müdahalelerin meşruiyetindeki kaymalar gibi çok boyutlu nedenlerden kaynaklanmaktadır. Literatürde de görüldüğü üzere, BM’nin diyalog ortamını canlı tutma çabaları, tarafların kendi radikal tutumlarından vazgeçmemesi ve başarısızlık riskinde dış aktörleri suçlaması, bu durumu kronik bir çıkmaza dönüştürmektedir (Yurtseven ve Adagideli, 2025).

María Ángela Holguín’in son dönemdeki arabulucu diplomasisi, beklenen o önemli iletişimin bir türlü gerçekleşmediğini ve en önemlisi, anlaşmazlığı besleyen kök sorunların göz ardı edildiğini göstermektedir (Hüseyin, 2016). Kıbrıs meselesinin yapısı, postkolonyal geçiş sürecinde kurulan hukuki çerçeve sebebiyle BM’nin geleneksel araçlarını geçersiz kılan kendine has bir siyasal iklimde yer almaktadır (Yurtseven ve Adagideli, 2025). 1960 antlaşmalarının tarihsel mirası ve 1974 sonrasında Helen ve Türk kimliklerinin yaşadığı sosyolojik dönüşüm, herhangi bir arabulucunun önüne de aşılması zor bir psikolojik engel olarak belirlemektedir. BM’nin klasik “uzlaşma arayışı” bakış

açısına olan ısrarlı bağımlılığı, Doğu Akdeniz'deki asimetrik iş birlikleri ve enerji jeopolitiği eksenli çıkarların yalın gerçekliği karşısında çağdışı kalmakta ve kurumun işlevsizliği algısını kökleştirmektedir (Boztürk, 2021).

Türkiye'nin bu denklemin merkezinde var olan ağırlığı, müzakere sürecini rasyonel bir çözüm arayışından çok stratejik bir satranç tahtası haline getirmektedir. Ankara'nın kuzeydeki askeri güçlendirmeleri ve "iki devletli çözüm" konusundaki kararlı tutumu, stratejik vizyonuyla uyum sağlasa da, Birleşmiş Milletler'in (BM) "tarafsız kolaylaştırıcı" rolünü zayıflatıyor. Türkiye'nin KKTC üzerindeki ağırlığı, BM girişimlerinin bağımsız bir arabuluculuk olarak algılanmasını güçleştirirken, toplumlar arası diyalogu da kısıtlamaktadır (Gülay, 2022).

Diğer taraftan Avrupa Birliği (AB), bu stratejik konjonktüre önemli ölçüde Kıbrıs Elen tarafının müdahil aktörü olarak mevcut kutuplaşmayı keskinleştirmekte; kendi iç politika kaygılarıyla çözümsüzlüğü derinleştirmektedir. Nikos Christodoulides öncülüğündeki Güney Kıbrıs yönetimi, uyuşmazlığı bir "Türkiye meselesi" kalıbına sokarak; iki toplumun tarihsel ve sosyolojik gerçekliklerini göz ardı eden, tartışmayı yalnızca dışsal bir dayatma koridoruna sıkıştıran bir yol izlemektedir (Zengin, 2016).

Kıbrıs meselesinin tarihsel birikimi, dış aktörlerin müdahil olmalarıyla birleştiğinde müzakere platformuna muazzam bir "geçmişin yükü" de yüklenmektedir. Toplumsal bellek ve aidiyet duygusu güçlü olduğu zaman kurumsal çözüm önerileri bile bu birikimin süzgecinden geçmek zorunda kalmaktadır. BM'nin çözüm kapasitesinin başarısı, uzlaşma sürecinde birincil paydaşların sesini kısmadan bu tarihsel dokuyu yönetim kapasitesine endekslidir (Koç, 2022).

Güncel araştırmalar, Twitter gibi dijital platformların liderler arasında bir "barış dili" oluşturma potansiyeli olduğu ve geleneksel husumetleri törpüleyebileceğini ileri sürse de; bu sanal etkileşimler köklü tarihsel husumetler karşısında şimdilik sembolik bir seviyede seyretmektedir (Karayianni ve Psaltis, 2022; Şahin ve Karayianni, 2020). Özellikle Doğu Akdeniz'deki sismik araştırmalar ve enerji alanları üzerindeki mülkiyet iddiaları, sıcak çatışma olasılığını her an alevlendirebilecek bir potansiyele sahipken; dijital barış anlatıları alandaki yalın gerçeklerle sınanmaya devam etmektedir (Çiftçiöglu ve Shaw, 2020).

Sonuç olarak, Birleşmiş Milletlerin Kıbrıs sorunundaki tarihsel rolü şu aşamada ciddi bir kutuplaşma içindedir. Buradaki kurumsal kapasite kısıtları, adayları saran sert jeopolitik iklim ve kolektif belleğe yerleşmiş köklü söylemlerin bileşimiyle tam bir çıkmaza evrilmiştir. María Ángela Holguín gibi üst düzey

arabulucular, uzlaşma zeminini güçlendirme gayretindeyken yalnızca diplomatik bir problemle değil, bu yapısal unsurların örmüş olduğu majör bir tıkanıklığı göğüslemektedir. Çözumsuzlüğü besleyen bu çok boyutlu problem, hem adanın kendi içsel faktörleri hem de Doğu Akdeniz'in hassas dengelerini kapsayan bir çıkmaz olarak varlığını sürdürmeye devam etmektedir.

3. İş Birliği ve Politika Önerileri

Çatışma bölgelerindeki doğal kaynakların istikrarsızlığa yol açtığını öne süren “kaynak laneti” kuramı, Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon rezervleri bağlamında tersine çevrilebilir. Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs arasındaki rekabetin odağında yer alan bu kaynaklar, mevcut gerilimi tetikleyen bir unsur olmaktan çıkarılıp; taraflar arasında kalıcı ve yapısal bir iş birliği zemini oluşturacak bir kaldıraç olarak yeniden tanımlanabilir.

“Kaynak laneti” paradigması, doğal kaynak zenginliğinin kaçınılmaz olarak bölüşüm savaşlarına yol açacağını öngörürken; bunun bir “ortak kazanç” (win-win) çerçevesinde yeniden kurgulanması, enerji kaynaklarını birer müzakere aracına dönüştürebilir. Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon rezervleri; yalnızca birer ham madde değil, aynı zamanda ortak arama, gelir bölüşümü ve çevresel yönetim gibi mekanizmalar üzerinden bölgesel barışı inşa edecek yapısal araçlardır. Bu yaklaşım, ekonomik iş birliğinin siyasi istikrarı beslediği, yapıcı bir “kaynak zenginliği” modelini temsil eder (Orhun,2017).

Avrupa entegrasyonu örneğinde görüldüğü üzere, stratejik kaynakların ortak yönetimi, bölgesel gerilimleri sönmülendiren kurumsal yapılar inşa etme potansiyeline sahiptir. Benzer şekilde Kıbrıs'ta enerji yönetiminin kapsayıcı bir modelle yürütülmesi, her iki toplumun siyasal diyalogunu derinleştirerek geniş ölçekli bir bölgesel istikrarın önünü açabilir. Tek taraflı hamleler yerine hakkaniyetli paylaşımı ve eşgüdümü merkeze alan mekanizmalar, bu bağlamda bir “güven artırıcı önlem” olarak stratejik değer taşımaktadır.

Kıbrıslı Türk ve Helen delegelerin katılımıyla oluşturulacak çift toplumlu bir enerji yönetim komisyonu, mevcut hidrokarbon ihtilaflarını teknik düzeyde çözüme kavuşturmanın ötesinde; karşılıklı çıkarlara dayalı bir stratejik ortaklık kültürünün de temelini atacaktır. Böylesi bir mekanizma, enerji yönetimini bir gerginlik alanı olmaktan çıkarıp, taraflar arasında sürdürülebilir bir güven inşası sürecine dönüştürebilir.

Değişen jeopolitik dengeler ışığında, söz konusu işbirliği potansiyelinin hayata geçirilmesi, taraflar arasında güven tesis edecek somut politika adımlarına bağlıdır. Siyasi kutuplaşmanın uzağındaki iklim krizi ve çevresel riskler gibi teknik alanlar, jeopolitik gerilimi azaltmak adına elverişli diyalog kanalları sunmaktadır. Ekolojik tehditlerin sınır aşan karakteri; Kıbrıs'taki her iki toplumu

deniz ekosisteminin korunması ve afet yönetimi gibi stratejik konularda ortak paydada buluşturabilir. Bayraç ve Çemrek (2022) tarafından vurgulandığı üzere, bu tür teknik projeler sadece müşterek kaygıları gidermekle kalmayıp, işbirliğine dayalı bir toplumsal aidiyetin inşasına da katkı sağlayacaktır.

Bölgedeki düzensiz göç ve insan kaçakçılığı krizleri, taraflar arasında güven inşası için işlevsel birer mecra sunmaktadır. Kıbrıs güzergahındaki sığınmacı akışlarına yönelik teknik istişareler ve koordineli devriye faaliyetleri, sadece sınır güvenliğini pekiştirmekle kalmayıp, toplumlar arası itimadı da yeniden tahkim edebilir. Bu süreçte Avrupa Birliği'nin katalizör rolü kritiktir; zira Gümrük Birliği'nin modernizasyonu gibi stratejik teşvikler, Türkiye'yi çözüm odaklı bir tutuma özendirebilir. Dikkaya ve Dinçer (2023) tarafından da işaret edildiği üzere, AB'nin esnek ve teşvik edici politikaları, kaynak ihtilaflarını "kazan-kazan" formülleriyle aşarak bölgesel entegrasyonu derinleştirebilir.

Netice itibarıyla, Doğu Akdeniz'de "kaynak laneti" paradigmasından enerji odaklı bir iş birliği modeline evrilmek, bölgesel barışın inşası için hayati bir fırsat penceresi sunmaktadır. Tarafların teknik ve öncelikli meselelerde kuracağı diyalog mekanizmaları, karşılıklı güven iklimini besleyerek kolektif bir eylem zemini oluşturabilir. Bu süreçte Avrupa Birliği, stratejik teşvik paketleriyle kolaylaştırıcı bir aktör olarak devreye girmeli ve bölgesel dayanışmayı kendi geniş jeopolitik vizyonunun merkezine yerleştirmelidir Bayraç ve Çemrek (2022).

Türkiye-AB ilişkilerinin temel sütunları olan vize serbestisi ve Gümrük Birliği'nin güncellenmesi, Kıbrıs meselesindeki kronik tıkanıklığı aşmak adına kritik birer stratejik enstrüman niteliğindedir. Avrupa Birliği, bu yapısal başlıkları birer kaldıraç olarak kullanarak, Doğu Akdeniz'deki jeopolitik istikrarsızlık ikliminde Türkiye'yi daha esnek bir müzakere zeminine çekebilir. Böylesi bir "koşulluluk" mekanizması, tarafların geleneksel katı tutumlarını esneterek, ortak kazanımların öncelendiği yeni bir diplomatik angajman süreci başlatabilir.

Türkiye'nin AB entegrasyon sürecinde vize serbestisi, Türk vatandaşlarına serbest dolaşım hakkı tanıyan teknik bir hedefin ötesinde, ikili ilişkileri derinleştiren makro-stratejik bir kulvar teşkil etmektedir. 2013 yılındaki mutabakatla somutlaşan vize muafiyeti kriterleri Yıldız & Emni (2023), iş birliği seviyesini ölçen kurumsal bir ölçek niteliğindedir. Türkiye'nin kalan 6 kriter üzerindeki reform süreci devam ederken (Şubat 2026 itibarıyla son durum budur), AB bu süreci Kıbrıs uyuşmazlığında bir diplomatik kaldıraç olarak konumlandırmaktadır. Dikkaya ve Dinçer (2023) tarafından vurgulandığı üzere; vize yükümlülüklerinin tam ifası, Ankara'nın Kıbrıs Cumhuriyeti'ne yönelik tutumunu müzakerelerin ana eksenine taşıyacak bir sınama alanı yaratacaktır.

1996'dan bu yana ikili ticari ilişkilerin temelini oluşturan Gümrük Birliği, bugün Türkiye'nin küresel rekabet gücü ve AB'nin pazar bütünlüğü açısından vazgeçilmez bir yapısal omurgadır. Aslan'ın (2023) verilerine göre; bu anlaşmanın hizmetler, tarım ve kamu ihalelerini kapsayacak şekilde modernize edilmesi, her iki taraf için asimetrik bağımlılığı derinleştiren ve önemli karşılıklı tavizleri içeren bir stratejik pazarlık alanı yaratmaktadır. Bu düzlemde AB; ekonomik entegrasyonun derinleşmesini, Türkiye'nin Kıbrıs Cumhuriyeti'nin egemenlik haklarını tanıması ve bölgedeki tek taraflı iddialarını esnetmesi yönünde bir siyasi şartlılık (conditionality) mekanizmasına dönüştürme potansiyeline sahiptir.

Müzakerelerin ilerlemesi için gereken yapıcı atmosfer, AB'nin elindeki yapısal kaldıraçlar (vize serbestisi ve Gümrük Birliği güncellemesi) üzerinden kurgulanabilir. Birlik, bu stratejik başlıkları Kıbrıs uyumsuzluğunda kaydedilecek somut aşamalara endeksleyerek, Ankara'yı daha uzlaşmacı bir diplomatik rotaya teşvik edebilir. Dikkaya ve Dinçer (2023) tarafından da savunulduğu üzere; bu süreç, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin enerji denkleminin meşru bir paydaşı olarak kabul edilmesini ve böylece kaynak yönetiminde müşterek kanalların ihdas edilmesini kapsayan bir "kazan-kazan" mekanizmasına dönüşebilir.

Doğu Akdeniz'deki enerji ve jeopolitik rekabet, mevcut çatışmacı modellerin sürdürülemezliğini ve iş birliği zaruretini giderek daha fazla teyit etmektedir. Keşfedilen yeni hidrokarbon rezervleri; hem Türkiye hem de Kıbrıs tarafı için enerji güvenliği ve bölgesel istikrar paydasında stratejik bir kesişme noktası oluşturmaktadır. Bayraç ve Çemrek (2022) perspektifinden bakıldığında; AB'nin tarafsız bir arabulucu rolü üstlenerek adadaki her iki toplumun çıkarlarını dengeleyen bir diyalog zemini inşa etmesi, güven esaslı bir bölgesel iş birliği ikliminin tesisi için elzemdir.

Avrupa Birliği; vize serbestisi ve Gümrük Birliği'nin modernizasyonu süreçlerini, Kıbrıs meselesini Türkiye ile yürüttüğü dış ilişkiler paradigmasının ayrılmaz bir bileşeni olarak tanımlamalıdır. Bu yaklaşım, ekonomik kazanımları merkeze alan çok boyutlu bir müzakere zemini inşa ederek, Türkiye'nin Kıbrıs politikasındaki olası esnemelerini somutlaştıran bir "koşulluluk" mekanizması sunmaktadır. Bu bağlamda, hidrokarbon faaliyetlerini denetleyecek çift toplumlu ortak teknik komitelerin tesisi, hem bölgesel iş birliğini kurumsallaştıracak hem de Türkiye'nin AB ile uyum sürecinin pratik ve güven artırıcı bir tezahürü olarak işlev görecektir.

Müzakere sürecinin bir unsuru olarak Avrupa Birliği; enerji verimliliği ve ekolojik sürdürülebilirlik odaklı ortak projeler için finansman desteğini de kapsayan, çözüm odaklı teşvik paketlerini devreye sokmalıdır. Kıbrıs uyumsuzluğunun çözümüne yönelik somut iş birliği taahhütlerine endekslenen

bu mali araçlar, taraflar arasındaki ekonomik menfaatlerin senkronize edilmesini sağlayacaktır. Dikkaya ve Dinçer (2023) perspektifinden bakıldığında; bu tür bir teşvik yapısı, her iki Kıbrıs toplumunu da yapıcı bir diyaloga girmeye sevk edecek olan rasyonel motivasyonu tesis edecektir.

Sonuç olarak, Avrupa Birliği'nin vize serbestisi ve Gümrük Birliği'nin modernizasyonu süreçlerini stratejik birer manivela olarak konumlandırması, Türkiye'nin geleneksel dış politika paradigmasında esneklik yaratılması adına umut verici bir perspektif sunmaktadır. Dönüşen jeopolitik konjonktürde Türkiye'yi "müşterek çıkarlar" ekseninde iş birliğine teşvik etmek, Kıbrıs'ta sürdürülebilir ve barışçıl bir çözüm modeline giden yolu tahkim edebilir. Bu stratejik çerçeve, güncel gerginliklerin ötesine geçerek karşılıklı kazanımları (win-win) önceleyen rasyonel bir angajman potansiyelini kristalize etmektedir.

4.Sonuç ve Senaryolar

Kıbrıs meselesi geleceğine dair kurgulanan projeksiyonlar; makro düzeydeki jeopolitik çıkar çatışmaları, bölgesel güç asimetrisi ve adadaki her iki toplumun (KKTC ve Kıbrıs Cumhuriyeti) dönüşen sosyo-politik beklentileri tarafından şekillendirilmektedir. Mevcut senaryolar, adanın jeopolitik konumunu yeniden tanımlayacak özgün birer bağlam sunarken; bu rotaların her biri, bölgesel istikrarın sürdürülebilirliği noktasında farklı risk ve fırsat alanlarına işaret etmektedir.

Statükonun korunması Mevcut siyasi tıkanıklığın devam etmesi senaryosunda, KKTC'nin Türkiye dışındaki aktörlerce tanınma olasılığının düşük seyretmesi, adanın kuzey kesimini küresel sistemden fiilen tecrit edilmiş bir statüde bırakacaktır. Bu diplomatik atalet, her iki toplumun refahı için kritik öneme sahip olan doğal gaz boru hatları ve müşterek enerji projelerinin hayata geçirilmesini engelleyen yapısal bir bariyer işlevi görecektir. Süregelen izolasyon, KKTC'nin Türkiye'ye olan asimetrik bağımlılığını tahkim ederken, Doğu Akdeniz'deki jeopolitik kutuplaşmayı daha da derinleştirme riskini barındırmaktadır.

Kademeli Entegrasyon ve Sınırlı Tanınma Modeli, KKTC'ye Birleşmiş Milletler nezdinde gözlemci statüsü tanınması veya Avrupa Birliği ile doğrudan ticari mekanizmaların ihdası, adada "sınırlı meşruiyet" eksenli bir dönüşümü tetikleyebilir. Bu stratejik açılım, KKTC'nin küresel sistemle kurumsal bağlarını güçlendirirken; enerji gelirlerinin hakkaniyetli bölüşümünü denetleyen çift toplumlu teknik komitelerin kurulmasına zemin hazırlayacaktır. Tarihsel uyuşmazlıkları "karşılıklı bağımlılık" ilişkisine tahvil etmeyi hedefleyen bu yaklaşım, hidrokarbon kaynaklarının aranması ve işletilmesi süreçlerinde

müşterek girişimlerin (joint ventures) önünü açarak ekonomik faydayı kolektif bir kazanıma dönüştürebilir.

Yeni nesil federalizm ve kurumsal tasarım açısından federal bir yapı temelinde yeniden canlanacak müzakere süreçleri, Kıbrıs için kapsayıcı bir gelecek vizyonu vadetmektedir. Belçika'nın dil topluluklarına dayalı federalizmi veya Bosna-Hersek'in karmaşık güç paylaşımı modellerinden mühlhem bu arayışlar, siyasi uzlaşa için somut bir kurumsal yol haritası teşkil edebilir. Bu senaryoda Avrupa Birliği, adaya özgü bir "özel statü" tanımlayarak ve geniş kapsamlı mali teşvik paketlerini devreye sokarak tarafları çözüm paydasında konsolide edebilir. Ancak bu modelin sürdürülebilirliği, sıfır toplamlı rekabetin yerini "pozitif toplamlı" bir iş birliği iradesine bırakmasına bağlıdır.

Kıbrıs uyuşmazlığının nihai seyri; küresel jeopolitik iklim, yerel siyasi parametreler ve başta Avrupa Birliği ile Türkiye olmak üzere ana aktörlerin stratejik öncelikleri tarafından tayin edilecektir. Mevcut gelecek senaryoları, kökleşmiş çıkarların ve tarihsel hafızanın reel-politik gerçeklerle girdiği etkileşimin birer izdüşümüdür. Karar vericiler açısından asıl sınama, Kıbrıs meselesini kronik bir istikrarsızlık odağı olmaktan kurtarıp, Doğu Akdeniz'de iş birliği ve bölgesel sükûneti esas alan özgün bir başarı modeline evriltecek o stratejik kırılmayı gerçekleştirme.

Söz konusu üç kuramsal perspektifin kesiştiği nokta, Kıbrıs meselesinin dondurulmuş bir uyuşmazlık statüsünden sıyrılarak neden dinamik ve aktif bir kriz sahasına dönüştüğünü açıklamaktadır. Günümüzde güvenlik ikilemleri enerji rekabeti ve hidrokarbon arayışları vasıtasıyla yeniden üretilirken, iç siyasetin dış politika kararları üzerindeki veto gücü çok seviyeli oyun teorisinin kavramsallaştırdığı üzere müzakere kanallarını tıkamaktadır. Post-kolonyal eleştiri ise krizin yapısal kökenlerini sömürge döneminden tevarüs eden mirasa dayandırarak, kalıcı bir çözüm adına tarihsel adalet ve geçmişle yüzleşme gibi kavramların hayatîyetini anımsatmaktadır. Bahsi geçen kuramsal yaklaşımlar Kıbrıs'ın yalnızca bir sınır ihtilafı değil; aynı zamanda kimliksel aidiyet, güç projeksiyonu ve tarihsel bellek üzerinden şekillenen çok boyutlu bir çatışma olduğunu kanıtlamaktadır.

Statükonun korunması senaryosunda mevcut durumun sürdürülebilirliği, orta ve uzun vadede Türkiye haricindeki aktörlerce tanınmayan KKTC'nin küresel finansal ve ekonomik sistemlere erişimini ciddi oranda kısıtlayacaktır. Bununla birlikte Türkiye ve KKTC'nin Doğu Akdeniz havzasındaki hidrokarbon faaliyetleri, Avrupa Birliği ile Yunanistan'ın sürece doğrudan müdahil olması ve artan diplomatik tazyik neticesinde ya durma noktasına gelecek ya da Türkiye-AB ilişkilerini bir kopuş eşliğine taşıyacaktır. Bahsi geçen süreç KKTC'nin enerji gelirlerinden mahrum kalmasına ve derin bir

ekonomik mağduriyet yaşamasına yol açabilir. Sonuç olarak Türkiye, KKTC üzerindeki askeri ve iktisadi hamiliğini tahkim etmek zorunda kalırken AB ile olan münasebetlerinde Kıbrıs bariyerine çarpan stratejik bir tıkanıklıkla karşı karşıya kalacaktır. Avrupa Birliği ise Kıbrıs Cumhuriyeti'ni adadaki yegâne yasal otorite olarak kabul ettiği müddetçe, sorunun çözümüne dair rasyonel bir irade sergilemekten uzak bir tutum sergilemeye devam edecektir.

Sınırlı tanınma ve ekonomik entegrasyon senaryosuna dayanan orta ve uzun vadeli projeksiyonlarda KKTC lehine bir karar ihdas edilmesi, adanın kuzey kesiminin BM nezdinde gözlemci statüsü elde ederek uluslararası meşruiyetini de-facto düzlemde tescil etmesi anlamına gelecektir. Bahsi geçen gelişme Türkiye'nin garantörlük haklarını haleldar etmeden stratejik ve sembolik kazanımlar elde etmesine imkan tanıyabilir. Avrupa Birliği'nin KKTC ile doğrudan ticari münasebetler geliştirmesi kısa vadede yerel ekonomiyi stimüle etme potansiyeli taşısa da, bu süreçteki asıl yapısal bariyer Kıbrıs Rum tarafının elinde bulundurduğu veto yetkisidir. Enerji gelirlerinin hakkaniyetli bölüşümü ise taraflar arasındaki kronik güvensizlik iklimini dağıtacak bir kaldıraç işlevi görebilir. Ancak bu senaryonun barındırdığı en temel risk, sınırlı tanınma statüsünün nihai bir çözüm olarak empoze edilmesi ve tarafları ucu açık, verimsiz bir uyuşmazlık sarmalına mahkûm etmesidir.

Yıllardır büyük bir ivmeyle sürdürülen kapsamlı müzakere süreçlerinden somut bir sonuç elde edilememesi, uluslararası kamuoyunda geleneksel çözüm parametrelerinin ötesinde yeni bir federal model arayışını tetikleme potansiyeli taşımaktadır. Günümüz konjonktüründe toplumların siyasal hafızaları, geçmişteki toplumsal travmalar ve Avrupa Birliği dönem başkanlığı gibi periyodik kurumsal değişimler, adaya özgü modifiye edilmiş federatif modellerin gündeme taşınmasına elverişli bir zemin hazırlamaktadır.

Söz konusu arayışlar içerisinde sıklıkla atıf yapılan Belçika Modeli, geniş bölgesel özerklik ve merkezi yönetimin oldukça kısıtlı yetkilerle donatıldığı bir kurumsal yapıyı öngörmektedir. Ne var ki 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nın işleyişinde tecrübe edilen kronik tıkanıklıklar ve Belçika'nın kendi iç siyasal sisteminde yaşadığı uzun süreli hükümet kurma krizleri, bu modelin taraflarca yönetilemez bulunarak süratle reddedilme olasılığını kuvvetlendirmektedir. Bahsi geçen tarihsel ve güncel veriler, Belçika tarzı bir federalizmin Kıbrıs'taki kutuplaşmış siyasal kültüre uyarlanmasının önündeki temel yapısal engelleri teşkil etmektedir.

Yugoslavya iç savaşı sonrasında bir çözüm formülü olarak geliştirilen ve etnik temelli kantonal bir yapıyı esas alan Bosna-Hersek Modeli, Kıbrıs özelinde kalıcı bir idari ayrışmayı kurumsallaştırma ve resmileştirme riski barındırmaktadır. Bu aşamada 2004 yılından bu yana uyuşmazlığın doğrudan

bir tarafı haline gelen Avrupa Birliği'nin üstleneceği rol hayati bir önem taşımaktadır. Birliğin Kıbrıs Özel Statüsü çerçevesinde toprak düzenlemeleri ve ekonomik entegrasyon süreçleri için sunacağı kapsamlı mali teşvik paketleri, tıkanan çözüm müzakerelerine işlevsel bir ivme kazandırabilir. Bahsi geçen mali ve kurumsal destekler, Bosna modelinin yaratabileceği yönetsel zafiyetleri ekonomik iş birliğiyle ikame etme potansiyeline sahiptir.

Son kertede, Birleşmiş Milletler'in (BM) teknik komiteler aracılığıyla enerji ve ticaret ekseninde taraflara "kazan-kazan" odaklı formüller sunması hayati bir ehemmiyet arz etmektedir. Bu süreçte Kıbrıslı sivil toplum kuruluşlarının karar alma mekanizmalarına entegre edilerek canlandırılması, siyasi elitlerin mevcut statükoyu sürdürme yönündeki direncini kırabilecek etkili toplumsal kaldıraç olarak değerlendirilmektedir.

Kısa vadeli perspektifte, AB'nin Doğu Akdeniz'deki enerji güvenliği arayışı nedeniyle "sınırlı tanınma" modelleri bir tür teşvik unsuru olarak gündeme gelebilir. Bu durum, Kıbrıslı Türklerin uluslararası spor organizasyonlarına (FIFA, FIBA, UEFA gibi) katılımı gibi sembolik ama toplumsal etkisi yüksek adımlarla tahkim edilebilir. Ancak orta vadede, bu senaryonun Türkiye'nin "Mavi Vatan" doktrini ve enerji arama stratejileriyle birleşmesi, bölgesel gerilimi kaçınılmaz olarak tırmandıracaktır. Uzun vadede ise adadaki demografik yapının değişimi (Kıbrıslı Türk ve Kıbrıslı Rum nüfus dengesindeki kaymalar), mevcut krizleri daha girift ve içinden çıkılmaz bir boyuta taşıma riski barındırmaktadır.

Ersin Tatar, görev süresi boyunca iki devletli çözüm paradigmasını bayraklaştıran, mevcut fiili durumu (statükoyu) resmileştirmeyi amaçlayan ve federal çözüm arayışlarına mesafeli duran bir profil çizmiştir. Tatar, Kıbrıs Türk halkının "egemen eşitliği" ve "uluslararası statüsünün" ön koşul olarak kabul edilmesini savunarak, federasyon modelinin miadını doldurduğu tezini işlemektedir. Bu yaklaşım, Kıbrıs meselesinde daha sert, statükocu ve Güney tarafının maksimalist taleplerine karşı defansif bir tutumu temsil eder. Dolayısıyla, Tatar'ın seçim kaybı, duraklama dönemine giren müzakere süreçlerinin yeniden canlanması adına bir kırılma noktası olabilir.

Tufan Erhürman'ın federal temelli çözüm vizyonu ve müzakere odaklı yaklaşımı, teorik düzeyde belirli bir stratejiye işaret etse de güncel siyasi konjonktür içerisinde bu tutumun giderek belirsizleştiği görülmektedir. İki toplumlu ve siyasi eşitliğe dayalı federasyon vurgusu; statükonun derinleştiği ve Ankara ile ilişkilerin farklı bir zemine taşındığı mevcut dönemde, somut bir eylem planından ziyade temenni düzeyinde kalmaktadır.

Özellikle son süreçte sergilenen siyasi duruş, "federasyon" ifadesini doğrudan kullanmaktan kaçınan ve bu kavramın yerine "siyasi eşitliğe dayalı

stratejik iş birliği” gibi esnek terminolojileri ikame eden bir yapı arz etmektedir. Bu eğilim, kararlı bir liderlik profilinden ziyade, farklı siyasi dengeleri gözetmeye çalışan ve bu nedenle muğlaklaşan bir söylem diline işaret etmektedir. Net bir siyasal pozisyonun ortaya konulamaması, uluslararası diplomasi masasına dönüş hedefini stratejik bir kararlılık olmaktan çıkarmakta; aksine mevcut statükoya eklenen ve çözüm perspektifini belirsizleştiren bir sürece dönüştürmektedir.

Kaynakça

- Ali, M. (2020). Turkey-United States' Bilateral Ties: A Tale Of Convergence And Divergence Of Interests. *Sir Syed Journal Of Education & Social Research (Sjesr)*, 3(4), 282-288. [https://doi.org/10.36902/Sjesr-Vol3-Iss4-2020\(282-288\)](https://doi.org/10.36902/Sjesr-Vol3-Iss4-2020(282-288))
- Andreou, A., Parsopoulos, K., Vrahatis, M., & Zombanakis, G. (2002). Optimal Versus Required Defence Expenditure: The Case Of The Greek-Turkish Arms Race. *Defence And Peace Economics*, 13(4), 329-347. <https://doi.org/10.1080/10242690212360>
- ARIKAN, A., Baysan, S., & Sola, B. (2023). Mavi Vatan Başarı Testi (Mvbt) Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Ege Coğrafya Dergisi*, 32(2), 361-373. <https://doi.org/10.51800/Ecd.1358507>
- Aslan, R. (2023). Gümrük birliği anlaşmasının türkiye'ye etkileri: gelinen aşamada devam mı tamam mı ?. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 22(4), 1322-1342. <https://doi.org/10.21547/jss.1290700>
- BAHÇE, A. (2023). Turkey's Blue Homeland Policy In The Eastern Mediterranean. *The Journal Of Social Sciences*, 63(63), 481-509. <https://doi.org/10.29228/Sobider.68570>
- BALCI, M. (2023). Doğu Akdeniz'de Son Gelişmeler, Mavi Vatan Doktrini Ve Türkiye. *Route Educational And Social Science Journal*. <https://doi.org/10.17121/Ressjournal.3309>
- BAYRAÇ, H. and Çemrek, F. (2022). The european union and turkey's energy dependence and its impact on economic growth of energy consumption. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 742-762. <https://doi.org/10.30798/makuiibf.799842>
- BOZTÜRK, H. (2021). The European Union Approach To The Cyprus Problem From Past To Present. *The Journal Of Social Sciences*, 51(51), 481-499. <https://doi.org/10.29228/Sobider.49646>
- Casaglia, A. (2018). Northern Cyprus As An 'Inner Neighbour': A Critical Analysis Of European Union Enlargement In Cyprus. *European Urban And Regional Studies*, 26(1), 37-49. <https://doi.org/10.1177/0969776418756933>
- Ciftcioglu, V. and Shaw, I. (2020). Peace journalism in times of 'war risks': coverage of the hydrocarbons conflict in turkish cypriot and greek cypriot newspapers. *International Communication Gazette*, 83(6), 541-566. <https://doi.org/10.1177/1748048520915668>
- Çiçek, N. (2021). Geç Ondokuzuncu Ve Erken Yirminci Yüzyılda İNgiliz Liberallerinin Gözünden Balkanlar'da Yerleşik Müslüman Ve Türk Nüfusun Serencamı. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 76(1), 37-63. <https://doi.org/10.33630/Ausbf.830549>

- Dietzel, I. And Makrides, V. (2009). Ethno-Religious Coexistence And Plurality In Cyprus Under British Rule (1878—1960). *Social Compass*, 56(1), 69-83. <https://doi.org/10.1177/0037768608100343>
- Dikkaya, M. and Dinçer, S. (2023). Avrupa birliği göç politikaları üzerine ekonomi politik bir inceleme. *Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 31-2(31-2), 195-219. <https://doi.org/10.29228/mjes.448>
- Dursun-Özkanca, O. (2023). Changing Responses To A Frozen Conflict: The Republic Of Cyprus Soft Balancing Vis-À-Vis Turkey. *International Political Science Review*, 45(1), 15-30. <https://doi.org/10.1177/01925121231177443>
- Dursun-Özkanca, O. (2023). Changing Responses To A Frozen Conflict: The Republic Of Cyprus Soft Balancing Vis-À-Vis Turkey. *International Political Science Review*, 45(1), 15-30. <https://doi.org/10.1177/01925121231177443>
- Erickson, E. (2004). Turkey As Regional Hegemon—2014: Strategic Implications For The United States. *Turkish Studies*, 5(3), 25-45. <https://doi.org/10.1080/1468384042000270317>
- Ersoy, U. (2026), Zaman bizi şaşırtmadı. https://ozgurgazetekibris.com/siyaset/203551-ersoy-zaman-bizi-sasirtmadi-federasyon-demeye-korkan-bir-siyaset-goruyoruz.html?fbclid=IwY2xjawQRBPpleHRuA2FlbQIxMQ-BicmlkETBxU0k4WmFPbWVHMHF5Wkc5c3J0YwZhcHBfaWQQM-jIyMDM5MTc4ODIwMDg5MgABHiuKhETusUzutzPVgUQEYI-_PPdbHntgb0KfTv3cQ5L5Up3x9yjFWc-k8CMh_aem_NqtMDfvNKej9g-GXFkYqrag
- Gülay, B. (2022). Principal – Agent Problem In The Effect Of Corporate Social Responsibility On Brand Image. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 15(1), 477-497. <https://doi.org/10.18094/Josc.975476>
- Günar, A. (2020). Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'nin (Kıbrıs Cumhuriyeti'nin) Avrupa Birliği Üyeliklerinin Kıbrıs Sorununa Etkisi. *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları - Recent Period Turkish Studies*, (37). <https://doi.org/10.26650/Yta2020-004>
- Hanappi, T. and Whyman, D. (2023). Tax and investment by multinational enterprises.. <https://doi.org/10.1787/e817ce39-en> <https://doi.org/10.1108/Ccsm-11-2019-0213>
- Hussain, N. (2021). The 'Cyprus Question' And Britain's Decision To Leave Turkey And Greece Outside Nato, 1948-1949. *Sejarah*, 30(2), 100-115. <https://doi.org/10.22452/Sejarah.Vol30no2.6>
- Hürsoy, S (2013). Kuramlar ve Kıbrıs Sorunu üzerine çıkarımlar ss(259-271) <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/559835>
- HÜSEYİ, N. (2016). “Kıbrıs DiYe BiR Sorunumuz Yoktur”Dan 1974 MüdahalesiNe Nasil GeliNdi. *Journal Of International Social Research*, 9(43), 574-574. <https://doi.org/10.17719/Jisr.20164317633>

- Işıksal, H. (2024). The rationale of turkish cypriot position on two-state solution in cyprus. *Bilig Journal of Social Sciences in Turkish World*, (109), 1-22. <https://doi.org/10.12995/bilig.10901>
- Kaliber, A. (2005). Securing The Ground Through Securitized 'Foreign' Policy: The Cyprus Case. *Security Dialogue*, 36(3), 319-337. <https://doi.org/10.1177/0967010605057019>
- Karaoğlu, A. (2022). Dispute over the fenced varosha in the light of international law, united nations security council resolutions and judgments of european court of human rights. *Public and Private International Law Bulletin*, 0(0), 0-0. <https://doi.org/10.26650/ppil.2022.42.1.900884>
- Karayianni, C. and Psaltis, C. (2022). Tweet for peace: twitter as a medium for developing a peace discourse in the hands of the greek-cypriot and turkish-cypriot leaders. *Online Information Review*, 47(5), 925-943. <https://doi.org/10.1108/oir-03-2022-0161>
- Kareklas, I. (2021). Constitutional law and federations.. <https://doi.org/10.5040/9781666986877>
- Yontucu, H., Husnu, S., & Ersoy, M. (2022). The role of social psychological processes in journalist's war and peace journalism attitudes. *International Communication Gazette*, 84(5), 443-463. <https://doi.org/10.1177/17480485221074840>
- Kıratlı, O. (2012). Greece. *International Studies*, 49(3-4), 263-284. <https://doi.org/10.1177/0020881714534027>
- KOÇ, R. (2022). Doğu Akdeniz'in Yeni Jeopolitiği Ve Kıbrıs. *Türk Dünyası Araştırmaları*, 132(260), 13-40. <https://doi.org/10.55773/Tda.1123882>
- Kollias, C. And Paleologou, S. (2003). Domestic Political And External Security Determinants Of The Demand For Greek Military Expenditure. *Defence And Peace Economics*, 14(6), 437-445. <https://doi.org/10.1080/1024269032000085206>
- Kranioti, E., García-Donas, J., Can, İ., & Ekizoğlu, O. (2018). Ancestry Estimation Of Three Mediterranean Populations Based On Cranial Metrics. *Forensic Science International*, 286, 265.E1-265.E8. <https://doi.org/10.1016/j.forsciint.2018.02.014>
- Lacy, R. And Houtum, H. (2018). The Glocal Green Line: The Imperial Cartopolitical Puppeteering Of Cyprus. *Geopolitics*, 24(3), 586-624. <https://doi.org/10.1080/14650045.2018.1508014>
- Perikleous, L., Onurkan-Samani, M., & Aliusta, G. (2021). Those Who Control The Narrative Control The Future: The Teaching Of History In Greek Cypriot And Turkish Cypriot Schools. *Historical Encounters A Journal Of Historical Consciousness Historical Cultures And History Education*, 8(2), 124-139. <https://doi.org/10.52289/Hej8.207>
- Ramadhan, R. (2020). The Roots Of Secularism In Northern Cyprus And Turkey's Ambition Of İslamization. *Ijtima İyya Journal Of Muslim*

- Society Research, 5(2), 119-132. <https://doi.org/10.24090/İjtimaiyya.V5i2.4155>
- Orhun, F. Ç. (2017). Doğu Akdeniz enerji kaynaklarının Kıbrıs sorununa muhtemel etkileri. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 36-54.
- Stefanidis, A., Banai, M., Schinzel, U., & Erkuş, A. (2021). Ethically Questionable Negotiation Tactics: The Differential Roles Of National, Societal And İndividual Cultural Values. *Cross Cultural & Strategic Management*, 28(3), 626-656.
- Şahin, S. and Karayianni, C. (2020). Journalism matters: reporting peace in cyprus. *Media Culture & Society*, 42(7-8), 1360-1376. <https://doi.org/10.1177/0163443720923888>
- Şirin, Ç. (2012). Examining The Role Of İdentity İn Negotiation Decision Making:The Case Of Cyprus. *International Journal Of Conflict Management*, 23(4), 413-439. <https://doi.org/10.1108/10444061211267281>
- Tziarras, Z. (2021). International Competition And Cooperation İn The New Eastern Mediterranean.. <https://doi.org/10.1093/Acrefore/9780190846626.013.654>
- Ulug-Eryilmaz, B. (2014). The Myth Of 'Europeanization' Of Turkish Foreign Policy: The Cyprus Debacle As A Litmus Test. *Journal Of Southeast European And Black Sea Studies*, 14(3), 431-462. <https://doi.org/10.1080/14683857.2014.924676>
- Volkan, E. And Hadjimarkou, M. (2022). Undivided Trauma İn A Divided Cyprus: Modified Emotional Stroop Study.. *Psychological Trauma Theory Research Practice And Policy*, 14(6), 989-997. <https://doi.org/10.1037/Tra0000527>
- Waszkiewicz, G. (2016). Drivers Of Greek And Turkish Defense Spending. *International Journal Of Management And Economics*, 51(1), 33-46. <https://doi.org/10.1515/İjme-2016-0018>
- YAYCI, C. (2022). Mavi Vatan.. <https://doi.org/10.26650/B/Ss25.2022.01>
- YILDIZ, E. and Emimi, F. (2023). Türkiye'nin vize muafiyeti politikasının analizi. *Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 23-39. <https://doi.org/10.38120/banusad.1184280>
- Yurtseven, Y. And Adagideli, H. (2025). 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'NiN Hukuki Ve Siyasi ZemiNi. *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(2), 603-633. <https://doi.org/10.54704/Akdhfd.1549775>
- ZENGİN, G. (2016). Presentation Of Cyprus İssue İn Documentary: An Example Of Kıbrıs Belgeseli. *The Turkish Online Journal Of Design Art And Communication*, 6(4), 419-428. <https://doi.org/10.7456/10604100/005>